

(((((UNIKOM))))))

UNION NICHT-KOMMERZORIENTierter LOKALRADIOS

RAWIK

Radio Aus- und Weiterbildung im Interkulturellen Kontext

Erarbeitet von Fachpersonen von Radio LoRa, Radio RaBe,
Radio X und der Radioschule klipp+klang

Röportaj

Teknik

Radjo Dili

Çok dilli radyo yayını düzenleme

Araştırma

 Röportaj

Feedback

Free Download: www.klippklang.ch/lehrmittel

Nutzungsbedingungen siehe Impressum

lora
97,5 MHz

RaBe
RADIO 95.6 MHz

Radio **X**

klipp+klang
radioschule

Impressum

Herausgeberin:

Union nicht-kommerzorientierter Lokalradios UNIKOM
www.unikomradios.ch

Vertrieb (im Auftrag der UNIKOM):

Radioschule klipp+klang
Schöneeggstrasse 5
8004 Zürich
Tel. +41 44 242 00 31
info@klippklang.ch
www.klippklang.ch

Im Projekt **RAWIK** wurden 2010 bis 2011 Kurskonzepte und begleitende Lehrmittel für die Radio Aus- und Weiterbildung erarbeitet. Die Lehrmittel stehen allen AusbilderInnen und SendungsmacherInnen der nicht kommerziell arbeitenden Radios zur Nutzung zur Verfügung.

RAWIK gewann 2011 den Anerkennungspreis der 6. Medien-Awards des Vereins Qualität im Journalismus.

Projektleiter: Juan Widmer

Textbearbeitung: Adriane Borger (mehrsprachige Sendungsgestaltung, Schreiben fürs Radio, Feedback), Nicole Niedermüller (Interview, Recherche), Lucia Vasella (Technik)

Redaktionelle Mitarbeit: Simon Grab, Bianca Miglioretto, Linda Muscheidt, Liselotte Tännler

Übersetzung: Nicole Weiss / Übersetzungsbüro weiss-translations.ch

Korrektorat: Claudia Bislin

klipp+klang
radioschule

© unikom 2012

Dieses Werk ist unter einer Creative Commons Lizenz vom Typ Namensnennung-NichtKommerziell-KeineBearbeitung 3.0 Schweiz zugänglich. Um eine Kopie dieser Lizenz einzusehen, konsultieren Sie <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/ch/>.

Finanzielle Unterstützung:

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Bundesamt für Kommunikation BAKOM
Office fédéral de la communication OFCOM
Ufficio federale delle comunicazioni UFCOM
Uffizi federal da comunicaziun UFCOM

Schweizer Syndikat Medienschaffender Syndicat
suisse des massmedia Sindacato svizzero dei mass
media Sindacat svizzer dils mediums da massa

(((((UNIKOM))))))
UNION NICHT-KOMMERZORIENTierter LOKALRADIOS

Mit Genehmigung von:

kopaed verlagsgmbh, D-81539 München

Hessische Landesanstalt für privaten Rundfunk und neue Medien (LPR Hessen), D-34131 Kassel

Bildungszentrum BürgerMedien e.V. (BZBM), D-67072 Ludwigshafen

Radioschule klipp+klang, CH-8004 Zürich

 kopaed

**Bildungszentrum
BürgerMedien**

 LPR
h e s s e n

**klipp+klang
radioschule**

Radyo röportajı için öneriler ve püf noktalar¹

Radyo röportajında önemli olan, seçilen kişiyi ilgi çekici cevaplar vermeye yönlendirmektir. Baştan itibaren de, halka açık bir radyo röportajının esas olarak bir araştırma görüşmesinden veya bir özel görüşmeden farklı olduğunu kabul etmek gerekir. Bir radyo röportajı daima üçüncü kişi içindir, yani görünmeyen dinleyenler için yapılır.

Röportajın başarılı olması için en önemli şey, röportajın konusunu zihinde tutmak ve röportaj esnasında çok iyi dinlemektir. Ancak bu şekilde bir soruya yeterli cevap verilip verilmediğine, verilmediyse tekrar bir sorunun gerekli olup olmadığına karar verilebilir.

İyi bir hazırlık, röportaj esnasında muhabata tamamen konsantre olmanın güvencesidir.

Röportaj hazırlığına yönelik aşağıdaki fikirler, iyi bir röportajın gerçekleştirilmesine yardımcı olması için sunulmaktadır!

Tüm grafikler Sandruska'ya aittir.²

Bir uzman, katılımcı veya bir ilgili kişi ile yapılacak röportajın anlamlı olması için, dinleyiciyi ve kendinizi tartışılacak konu hakkında bilgilendirmeniz veya söz konusu durumla ilgili bir ya da birçok fikir yada duygu toplamanız anlamlı olur.

Bazı röportajlar sadece araştırmaya yarar, başka röportajlardan orijinal alıntılar makaleye veya radyo yayınına entegre edilebilir veya yansıtılabilir. Bunun için de, düzenlediğim makale içerisine muhabatın entegre etmek istediğim cevaplarını işitsel düzenleyici program yardımıyla kesip alırım. Bazı röportajlar, benim sorularımdan ve muhabatın cevaplarından oluşan bir röportaj olarak yayına girebilir.

Canlı mı, önceden hazırlanmış olarak mı?

Röportaj nasıl kaydedilecek? Radyo stüdyosunda „canlı“ olarak mı yapılacak? Bunun avantajları: Canlı bir röportaj programı çok canlı hale getirir ve zaman tasarrufu sağlar.

Veya röportaj kaydedilir ve yayından önce üzerinde çalışılır?

Önceden hazırlanan her röportaj montajlanmalıdır. Her „eeee“ çıkarılmak zorunda değildir, ama röportaj net bir başlangıca ve net bir sona sahip olmalıdır. Konuyla ilgisi olmayan sorular ve cevaplar kısaltılabilir. Her halükârda önceden hazırlanmış bir röportajı, canlı bir röportaj gibi planlamak anlamlı olacaktır. Aksi halde sonradan yapılacak işlemler çok zaman alır.

¹ Interaudio'dan (2006: Interview).

² Tüm grafikler Interaudio (2006: Materialien für die interkulturelle Radioausbildung).

Röportaj hazırlığı

Konu seçimi: Konu nedir, hangi bakış açısıyla ele alınacaktır?

Röportaj için bir konunun seçilmesi için çoğu zaman daha kesin bilgilere ihtiyaç duyulur. En hızlı ve en iyi şekilde de bu konuya vakıf olan kişiler yardımcı olabilir. Çoğu zaman bu kişiler bir röportaj partneri dahi önerebilirler.

Bir röportaj hazırlarken kendime şu soruları sorarım:

- Bu konu benim için ve dinleyicilerim için neden ilgi çekicidir?
- Benim için belirsiz olan nedir?
- Hangi çelişkiler söz konusu olabilir?
- Hangi pozisyonlar var?
- Konuyu sınırlandırma: Bana göre en önemli/en güncel olan görüş hangisidir?

Başkalarıyla bu konuda tartışmak yardımcı olur! İhtilafli konularda „karşı taraf“ın argümanlarını bilmek anlamlı olur. Kullanılabilecek başka enformasyon kaynakları da var mı?

Röportaj muhatabının seçimi: Röportaj kiminle yapılacaktır?

- Kim seçilen konuyla ilgili olarak yetkin biçimde açıklama yapabilir?
- Konuyla ilgili kimin hangi perspektifleri var?
- Hangi görüşler ön planda duruyor? Genel bakış, uzman yetkinliği, günlük hayattan deneyimler, tahminler veya kişisel tecrübeler?
- Eğer konu ihtilafli ise: Röportajın muhatabı hangi tarafı temsil ediyor?
- Röportaj muhatabında özellikle ilginç olan nedir?

- Kadınlar ve erkekler bir röportajda eşit haklara sahip olarak söz almalıdır.

Kişinin seçilmesi, konuyla ilgili perspektifi belirler.

Kriterler şunlar olabilir:

- Röportaj hangi dilde yapılacak?
- Tercümesi nasıl organize edilecek?
- Diğer medya kuruluşlarından kim davet edilecek?
- Daha seyrek olarak soru yöneltilen kişiler mi söz alsın?
- Konuya bakış açılarından hangisi veya ihtilafın hangi tarafı vurgulansın?
- Amaç genel bakış bilgisi mi yoksa kişisel deneyim mi?

Soru sorulanlara karşı davranış biçimi

Bir şey öğrenmek isteyen bir kişi, röportaj muhatabına saygıyla ve içtenlikle yaklaşmalıdır. Öncelikle kendimi, araştırma yaptığım yayımcının adını ve kendi adımları belirterek tanıtıyorum ve sonra da konunun ne olduğunu söylüyorum. Röportajdan parçalar özenle seçilmeli ve kesinlikle röportaj muhatabını gülünç duruma düşürmek amacıyla kullanılmamalıdır. „Gazeteciliğe özgü etik“ temel kuralları İsviçre Basın Konseyi Kodeksi'nde özetlenmiştir (<http://www.presserat.ch>).

Severek röportaja katılan kişiler vardır, örn. politikacılar, müzisyenler, basın sözcüleri vs. Onların röportaj tecrübesi vardır ve güzel konuşurlar. Burada ise röportajın kontrolünü kaybetme riski oluşabilir. Eğer röportajın muhatapları sorulardan sapmaya çalışırlarsa, mutlaka konuda ısrarla kalmaya devam edin.

Röportaj yapılmasını istemeyen kişiler de vardır. Her kişinin röportajdan kaçınma hakkı olduğuna saygı duymak gerekir. Radyoda, XY'nin bir röportaja katılmaktan kaçındığından söz edilebilir. Ama bunu yaparken nezaketi korumanız gerekir, çünkü belki bir gün, başka şartlar altında aynı kişi ile yine de bir röportaj yapılabilir.

Röportajda anonim kalmak isteyen kişiler de olabilir, bu onların en doğal haklarıdır ve buna saygı duymak gerekir.³

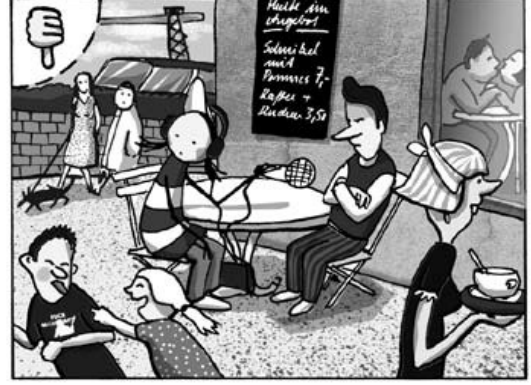
Röportaj için uygun yer seçimi

Röportajın yapılacağı yerin seçimi röportaj üzerinde çok büyük etki yaratabilir.

- Stüdyoda.
 - Stüdyo röportajlarının avantajı, röportajı yapan kişinin stüdyoyu tanınmasıdır, belki bir teknik asistanının varlığı ve tam olarak röportaja konsantre olabilmesidir. Sessizdir, kayıt kalitesi iyidir.
 - Röportajın muhatabının stüdyo teknolojisinden ürkmesi ise bir dezavantaj olabilir. Röportajı yapan kişi, samimi bir atmosfer yaratmaya çalışır!
- Telefonda
 - Telefon röportajları hızlıdır, karmaşık değildir ve doğrudan olay yerinde gerçekleşir.
 - Dezavantajı ise çoğu zaman kişisel olmayışı ve göreceli olarak kötü kaliteye sahip olmasıdır. Röportajı yapan kişi, röportajın muhatabı konuşurken kayıt kalitesini artırmak için mutlaka mikrofonu kapatmak zorundadır. Her önceden hazırlanan telefon röportajını montajlamak gerekir.
- Röportaj muhatabının bulunduğu yerde
 - Kişi kendini daha iyi ve daha az tutuk hisseder, ancak çevreden gelen gürültüler kaydı zorlaştırır. Kısa bir test kaydı ile, röportajı yapacak kişi kaliteyi kontrol edebilir ve böylece çevreden gelen gürültüleri ve arızaları saf dışı edebilir. Röportaj için önkoşul, mümkün olduğu kadar sakin bir yer bulmaktır.

³

Ethnic Public Radio Training Programme of Australia (2009), çeviri ve işleme: Bianca Miglioretto.

İletişim kurulması: Röportaj muhatabını davet edin ve gerçekleri netleştirin

- Röportajın muhatabı hakkında tüm bilgileri bir araya getirin: Tam isim, unvan/fonksiyon, nasıl hitap edilmesini istiyor?
- Röportajı yapan kişi, röportajın muhatabı kendisi ve niyeti hakkında bilgilendirir:
 - Adı, yayıncının ve yayının adı, konu/ana konular ve röportajın öngörülen süresi,
 - Görüşme için uygun bir yer ve tarih kararlaştırma.

Gazetecinin asıl amacı, daha iletişim kurarken kişiyi planlanan röportaj için kazanmaktır. İletişim kurarken kendisinin baştan savılmasına izin vermemelidir, çünkü umumi bir radyoda yayınlanacak bir röportajın değeri daha düşük değildir! Gazeteci muhatabına telefonla ulaşmaya çalışır, ona bir e-posta gönderir ve cevap alamazsa da tekrar arar!

İlk temasta gazeteci seçilen konunun, gerçekten de röportaj için seçilen kişiye uygun olup olmadığından emin olur. Eğer röportajın muhatabı detaylı olarak anlatmaya başlarsa, gazeteci onun sözünü kibarca keser ve bunları ona daha sonra röportaj esnasında sormak istediğini belirtir. Asla önceden sorularını bildirmez, aksi halde daha sonra yapılacak olan röportaj canlılığını kaybeder.

Soru sorarken yapmanız gerekenler ve yapmamanız gerekenler

- Beş N bir K: Kim, ne zaman, nerede, ne, nasıl, neden bir röportajda olmalıdır. En zoru, ama çoğu zaman en heyecan verici olanı ise kesinlikle neden sorusudur.
- Gazeteci evet/hayır cevabını getiren kapalı sorulardan kaçınır, böyle bir cevap almak istemesi dışında kaçınır, bunu da eğer muhatabı sorulardan kaçmaya çalışırsa, onu yakalayabilmek için kullanır.
- Çift soru yok: „Firmanızın siparişleri mi azaldı yoksa siz rasyonelleştirdiniz mi? Cevap zorunlu olarak belirsiz olacaktır, örn. „ne o, ne de o " veya „ikisi de biraz". Ayrıca çift sorular cevabı peşin alır.

Gazeteci hangi soruyu ne zaman soracağını önceden düşünür ve röportajını yapılandırır. Ateşleyici bir giriş sorusu önemlidir, böylece dinleyicilerin tüm röportaj boyunca dikkat kesilmesi sağlanabilir.

- Gazeteci anlamadığı bir husus olduğunda muhatabının ne söylediğini tekrar sorma cesaretine sahiptir.
- Gazeteci muhatabını açıklayıcı şekilde anlatması için harekete geçirmeye çalışır. Örnek vermesini ister!⁴

Kontrol listesi -Teknik: Röportaj cihazı ve mikrofon çalışıyor mu?

Her röportajdan önce rutin teknik kontrolü:

- Her şeyin mevcut olup olmadığını kontrol edin: Mikrofon, kablo, piller/akım beslemesi, kulaklık, ses kayıt cihazı. Kayıt cihazında yeteri kadar boş bellek var mı?
- Mikrofon ve kulaklık çalışıyor mu?
- Kullanımla ilgili alıştırmalar: Mikrofon ve kulaklık bağlantısı, mikrofonu kullanma, pilleri değiştirme
- Deneme kaydı gerçekleştirip dinlemek: Optimum mikrofon mesafesi ve optimum ses ayarı nedir (her cihazın göstergeleri mikrofonla farklı şekilde kombine edilir: Radyonun teknisyeninden kullandığın kayıt cihazı hakkında bilgi al.)

Optimum ses ayarı -3 ve 0 desibel arasındadır, asla sıfır üzerinde değildir!

Çok sessiz kayıtlar daha sonradan doğru ses seviyesine yükseltildikleri zaman hışırtılı duyulur. Çok yüksek sesli kayıtlarda bozulmalar olur ve bu nedenle de işe yaramazlar. Röportaj cihazı ile yapılan röportaj kaydında, kaydı „hazırlık konuşması" esnasında başlatmak anlamlı olacaktır. Böylece en kolay şekilde ses ayarı yapılabilir.

Artık en önemlisi hazırlıklardan kurtularak, röportaj konusunu düşünerek tamamen röportaj konusuna konsantre olmaktır.

⁴ Interaudio'dan (2006: Interview) und nach: Ethnic Public Radio Training Programme of Australia (2009), çeviri ve işleme: Bianca Miglioretto.

Röportajın gerçekleştirilmesi

- İyi bir görüşme havası önemlidir: İlgi gösterin! Az tecrübesi olan kişileri cesaretlendirin ve kendilerini iyi hissedebilecekleri bir atmosfer yaratın.
- Gazeteci dinleyicileri için görüşmeyi bilinçli yönetmek adına sorumluluğu üstlenir! Gazeteci karşısındaki kişiye şahsen hitap eder ve onu saygıyla selamlar
- Cümlelere „hmmm“ veya „eveet“ ile başlamayın (bu kulağa yorumlayıcı ve mesafeli düşünüyormuş gibi gelir, her ne kadar bu güvensizlikten veya sıkılganlıktan dolayı olsa da).
- Somut olay ve deneyimleri sorun.
- Mikrofonu vermeyiniz!
- Telefonla röportajda muhatabınız cevap verirken kendi mikrofonunuzu kapatın.

Gazeteci dikkatle dinler ve sözü geçen konunun üzerine gider. Hazırlanmış bir soru planına yapışıp kalmaz. Bir şeyi anlamadığı zaman veya konuğu bir soruyu yanıtlamadığı zaman tekrar sorar (özellikle basın tecrübesi olanlarda, örn politikacılarda, yüzleştirmek önemli olabilir). Gazeteci cevabını bildiği bir soruyu sormaktan çekinmez: Çünkü dinleyicileri için soruyordur ve belki de konuşun bunu kendi kelimeleri ile açıklamasını isteyebilir.⁵

Röportajı sonlandırma

Röportajın sonuna doğru gazeteci, tüm önemli bulduğu soruları sorup sormadığını ve röportaj yapılan kişinin verdiği cevapları nasıl kullanabileceği üzerinde düşünür.

Röportaj deneyimi az olan kişilerden, son olarak bir özet veya bir bitiş cümlesi rica etmek anlamlı olabilir. Bu sayede heyecandan unuttuğunuz bir önemli konudan söz etme ve son olarak da bir değerlendirmede bulunma fırsatı elde edersiniz. Profesyonel konuşmacılarla yapılan röportajlarda, örn. basın temsilcileri gibi, bu tür bir bitiş sorusunu mümkünse sormamak daha iyidir, çünkü muhatap röportajdaki hususları tekrar edebilir veya genel açıklamalar ve bitiş sözleri ile sıkabilir.

Son olarak röportaj için teşekkür etmek ve muhatabın adını tekrar hatırlatmak, her zaman iyi bir sonlandırma olur. (Dinleyicinin açıklaması: Röportaj esnasında ara sıra, ismi tekrar etmek daha uygun olurdu, belki röportaj başlangıcını kaçıranlar olabilir ve bu durumda kimin konuştuğu her zaman belli olmayabilirdi).

⁵

Interaudio'dan (2006: Interview)

Röportajdan sonra

Her şeyin kaydedilip kaydedilmediğini kontrol edin. Röportaj yapılan şahsın, kaydı çok fazla dinlemesine mümkünse fırsat vermeyin, aksi halde röportajı tekrar etme fikrine kapılabilir ve ikinci röportaj genellikle daha kötü olur. Eğer kayıt boş ise, o zaman röportaj yerinde tekrar edilmelidir. Yeni bir randevu almak zor olabilir. Röportajın kesin olarak ne zaman yayınlanacağı konusunda mümkünse söz verilmemelidir. Belki yayına hiç girmemesi de mümkün olabilir.⁶

Önceden hazırlanmış bir röportajın montaj işlemi: Özetle çalışma adımları

- Röportajı bilgisayara yükleyin
- Orijinalinde kullanılacak olan bölümleri seçin: Bunlar ne kadar uzun? Bunlar asıl sırasında mı yayınlanacak yoksa bunları değiştirmenin geçerli nedenleri var mıdır?
- Hangi bölümler hangi sırada yayınlanacak? Neresi kısaltılacak? Neredeki dil sürçmeleri kesilecek?
- İşitsel yazılım programında istenilen düzeltmeleri ve değişiklikleri yapın.⁷

Kaynaklar

Interaudio (2006). Materialien für die interkulturelle Radioausbildung. Planung und Gestaltung einer Magazinsendung. Antje Schwarzmeier und Ulrike Werner. Hessische Landesanstalt für privaten Rundfunk (LPR Hessen).

klipp+klang radioschule (2008). Merkheft für die radiojournalistische Grundausbildung.

Ethnic Public Radio Training Programme of Australia (2009), Übersetzung und Bearbeitung: Bianca Miglioretto

⁶ Ethnic Public Radio Training Programme of Australia (2009), çeviri ve işleme: Bianca Miglioretto.
⁷ Interaudio'dan 2006: Interview).